

Nr 24

Utlåtande i anledning av väckta motioner om arbetsvetenskaplig forskning.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 382 av herr *Nyman m. fl.* och II: 582 av fröken *Elmén m. fl.* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning av behovet av ökad arbetsvetenskaplig forskning och sättet på vilket den kan samordnas och främjas.

I motionerna erinras om att motioner i samma syfte väckts vid riksdagarna åren 1951 och 1961. År 1951 bifölls motionen av riksdagen, men regeringen verkställde aldrig beslutet. 1961 års motion avstyrktes däremot av utskottet och avslogs av riksdagen.

Vad som i första hand krävs är en samordning av forskningen. Den tekniska utvecklingen ställer arbetstagaren inför svåra anpassningsproblem. Arbetet har blivit fysiskt lättare men psykiskt mera påfrestande. Den nuvarande forskningen är otillräcklig och ökade resurser erfordras.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 582.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från Personaladministrativa rådet, som anför:

Arbetsmarknadens huvudorganisationer är representerade i PA-rådet. Av dessa bereddes Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen tillfälle att yttra sig över den motion i samma fråga, som avgavs till föregående års riksdag. Båda organisationerna uttalade sig för att en kommitté i enlighet med motionärernas förslag borde tillsättas för att närmare utreda, i vilken omfattning arbetet och arbetsplatsens förhållanden behövde bli föremål för en ökad vetenskaplig forskning och hur en sådan på lämpligaste sätt borde främjas och samordnas. Någon ändring i SAF:s och LO:s uppfattningar i denna fråga har enligt vad vi inhämtat icke ägt rum. Även Tjänstemännens Centralorganisation har genom sina representanter i PA-rådet uttalat sig för att en kommitté tillsättes.

I detta sammanhang vill vi — mot bakgrunden av motionärernas önskemål om bl. a. en samordning av den arbetsvetenskapliga forskningen — erinra om att till PA-rådet knutits en arbetsgrupp för forskning, vari olika discipliner som kan sägas ingå i begreppet arbetsvetenskaplig forskning är företrädna. Denna grupp har bl. a. till uppgift att framlägga förslag till lämpliga forskningsobjekt och ur vetenskaplig synpunkt bedöma de olika framställningar om forskningsanslag, som inkommer till rådet. Vetenskapsmän från denna grupp är även representerade i andra forskningsråd, såväl statliga t. ex. Samhällsvetenskapliga forskningsrådet som andra på privat initiativ tillkomna. Detta bör möjliggöra en viss överblick och samordning.

Det kan även vara skäl att erinra om vad som framfördes av Gymnastiska Centralinstitutet i dess remissyttrande till föregående års motion, där bl. a. framhålles att en väg att främja arbetsvetenskaplig forskning vore att ge statligt stöd åt sådana institutioner som redan i dag bedriver forskning på området.

Vi vill också framhålla, att det icke enbart är den arbetsvetenskapliga forskningen, som är i behov av personella och ekonomiska resurser. Lika angeläget anser vi det vara att de lärosäten, från vilka statsförvaltningen och näringslivet rekryterar den personal, som i framtiden kommer att intaga ledande befattningar inom respektive verksamheter, ges en möjlighet att bedriva en gedigen och kontinuerlig undervisning på det arbetsvetenskapliga området. Det är med andra ord mycket väsentligt att det vid i första hand de högre utbildningsanstalterna, tekniska högskolor, handelshögskolor och universitet, inrättas lärartjänster i sådana ämnen som personaladministration, arbetsledning, industripsykologi m. m.

Rådet har intet att erinra mot en utredning.

Utskottet

Utskottet hade vid 1961 års riksdag till behandling motioner angående utredning om vetenskaplig forskning rörande arbetet och arbetsplatsen. I sitt utlåtande (nr 24) över motionerna anförde utskottet bl. a. att sedan riksdagen år 1951 bifallit motioner med samma syfte hade läget blivit väsentligt annorlunda. Utskottet hänvisade till tillkomsten av Personaladministrativa rådet och lämnade en redogörelse för dess verksamhet. Utskottet framhöll vidare bl. a. att det på skilda håll pågående forskningsarbetet vore av betydande intensitet och omfattning och att frågan om planering och samordning ägnades uppmärksamhet. Utskottet förklarade sig icke finna sannolikt att den föreslagna utredningen i dagens läge skulle i någon väsentlig grad befrämja forskningen och avstyrkte motionerna, som icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

I sitt ovan återgivna yttrande över de i år väckta motionerna, vilka har väsentligen enahanda syfte som de tidigare berörda motionerna till förra årets riksdag, har Personaladministrativa rådet anförts bl. a. att till rådet knutits en arbetsgrupp för forskning, vari olika discipliner som kan sägas ingå i begreppet arbetsvetenskaplig forskning är företrädna. Gruppen har bl. a. att föreslå lämpliga forskningsprojekt och bedöma framställningar om forskningsanslag. Medlemmar i gruppen är även med i andra forskningsråd, exempelvis samhällsvetenskapliga forskningsrådet, vilket möjliggör en viss överblick och samordning. Det bör i detta sammanhang även uppmärksammas att enligt vad utskottet erfarit medicinska forskningsrådet i september 1961 beslutat tillsätta en ny kommitté med ändrade och vidgade arbetsuppgifter, »subkommittén för medicinsk yrkesforskning», med uppgift bl. a. att skaffa en överblick över den arbetsmedicinska forskningen och forskningsbehovet mot bakgrunden av näringslivets, särskilt industriens, intressen

samt föreslå åtgärder. I kommittén sitter jämväl ledamöter, utsedda av tekniska forskningsrådet och jordbrukets forskningsråd. Kommittén avser att upptaga bl. a. frågor om brister i dagens forskning, om vilken forskning som bör bedrivas mer omfattande och intensivt, om vilka krav som kan ställas av industrien eller arbetslivet nu och i framtiden och om vilka resurser som nu finnes för forskare och institutioner.

Samordning uppgives vara en viktig uppgift för kommittén men inte att dirigera verksamheten utan mera att se till att de organisationer eller institutioner som för närvarande är engagerade i forskning blir informerade och lämna informationer om vad de själva gör. Enstaka förslag kan ingivas direkt till rådet utan att subkommitténs utlåtande avvaktas.

Vad nu anförts synes utskottet närmast utgöra ytterligare stöd för den uppfattning utskottet redovisade vid förra årets riksdag. Det är enligt utskottets mening mest väsentligt att Personaladministrativa rådet fortsätter sin verksamhet och att forskningen och samordningsarbetet på detta område får ökade ekonomiska och personella resurser.

Utskottet får sålunda med hänsyn till vad som förekommit i frågan sedan förra årets riksdagsbehandling hemställa,

att de likalydande motionerna I: 382 och II: 582 i den mån de icke kan anses besvarade med vad utskottet ovan anført icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 mars 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller, Axel Emanuel Andersson, Helleblad, Ringaby, Tage Johansson, Schött och Eric Peterson;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Jacobsson i Sala, Hamrin i Jönköping, fru Jäderberg, fru Thunvall, herrar Carlsson i Huskvarna och Björkänge, fru Hörnlund och fru Ekroth.

Reservation

av herrar *Eric Peterson*, *Hamrin* i Jönköping och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett att utskottet bort anföra och hemställa följande:

Arbetsförhållandena har förändrats mycket till det bättre under enbart de sista tio åren. Framför allt gäller förbättringen den fysiskt-tekniska miljön. De biotekniska synpunkterna börjar alltmer beaktas, förebyggandet av

olycksfall har förbättrats och arbetet blivit mindre tungt. Samtidigt har dock den tekniska utvecklingen på arbetsplatsen ställt människan inför ökade psykiska påfrestningar och skapat problem icke minst för den äldre arbetskraften.

Arbetet och arbetsplatsens problem har endast en relativt kort tid varit föremål för mera systematisk vetenskaplig forskning eller arbetsvetenskap, varvid avses den psyko-fysiologiska forskningsgren, som undersöker i vilken utsträckning arbetsförhållandena kan förändras genom att arbetsbetingelserna växlar. Det var i USA man på 20-talet började se på de faktorer som påverkar industrimänniskans anpassning och arbetsresultat.

I vårt land har olika institutioner samt enskilda forskare tagit upp olika delproblem inom arbetsvetenskapen. År 1952 bildades Personaladministrativa rådet (PA-rådet) på initiativ av Svenska arbetsgivareföreningen. Rådets verksamhet omfattar dels konsultation, dels arbetsvetenskaplig forskning.

Även om forskning bedrivs i vårt land på det arbetsvetenskapliga området, så finns det utrymme för betydligt vidgade insatser, om tillräckligt med medel kan ställas till förfogande. Om förståelsen för människan på arbetsplatsen kunde öka och hennes anpassning förbättras, vilket är det primära, skulle dessutom stora ekonomiska värden kunna utvinnas. Detta skulle utan större investeringar medföra, att vår utbyggda produktionsapparat bättre utnyttjades utan att människan därmed skulle behöva förslitas. För att nå detta mål skulle arbetsvetenskaplig forskning behöva intensifieras och samordnas.

I de föreliggande motionerna har med hänvisning till bl. a. ovan berörda förhållanden hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning av behovet av ökad arbetsvetenskaplig forskning och sättet på vilket den kan samordnas och främjas. Personaladministrativa rådet, som yttrat sig över motionerna, har framhållit att det inte har något att erinra mot motionärernas hemställan. Som vidare framgår av rådets yttrande tillstyrkte såväl Arbetsgivareföreningen som Landsorganisationen i sina remissyttranden i anledning av fjolårets motioner i samma ärende att en kommitté i enlighet med motionärernas förslag tillsattes för att närmare utreda i vilken omfattning arbetet och arbetsplatsens förhållanden behövde bli föremål för en ökad vetenskaplig forskning och hur en sådan på lämpligaste sätt borde främjas och samordnas. Rådet har inhämtat att SAF och LO fortfarande är av denna uppfattning. Även från TCO:s sida har en utredning tillstyrkts.

Behovet och önskvärdheten av den av motionärerna föreslagna utredningen har således klart dokumenterats. Personaladministrativa rådet har i sitt yttrande meddelat att det till sig knutit en arbetsgrupp med uppgift att följa och främja utvecklingen på det arbetsvetenskapliga området. Genom beslut av den 25 september 1961 har medicinska forskningsrådet dessutom tillsatt en arbetsgrupp, bestående av representanter för skilda disciplin-

ner inom det arbetsvetenskapliga området. Denna skall i första hand skaffa en överblick över pågående arbetsmedicinsk forskning, studera forskningsbehovet inom området, uppskatta behovet för framtiden mot bakgrund av särskilt industriens intressen samt lämna förslag till åtgärder. Tillkomsten av arbetsgrupperna hälsar utskottet med tillfredsställelse. Den utredning, som motionärerna föreslagit och som även utskottet anser önskvärd, torde härigenom komma till utförande. Den medicinska arbetsgruppen skall avlämna sin rapport till medicinska forskningsrådet. För att snabbare nå praktiska resultat i fråga om den förstärkning och samordning av forskningsresurserna på det arbetsvetenskapliga området skulle det enligt utskottets bedömning vara till fördel om arbetsgruppen — förutom till forskningsrådet — redovisade sina slutsatser och rekommendationer direkt till Kungl. Maj:t, som även kan ombesörja att gruppens utlåtande remitteras för yttrande till berörda institutioner och organisationer. Utskottet utgår från att denna arbetsgrupp inte avgränsar sin utredning till enbart det arbetsmedicinska området utan skaffar överblick över forskningsbehovet rörande även andra problem som gäller arbetsbehovet. Utskottet förutsätter att löpande samråd äger rum med den till PA-rådet knutna arbetsgruppen. Med hänsyn till forskningsrådets ansträngda ekonomiska resurser skulle det enligt utskottets mening vara lämpligt att kostnaderna i samband med utredningsarbetet bestrides genom vederbörande departements utredningsanslag.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 382 och II: 582 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört.